

УДК 101.1

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.6>

МОРАЛЬНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ: ДЕОНТОЛОГІЯ КАНТА ТА ІСТОРИЦИЗМ КРОЧЕ

Наталія Воловчук

*Українська інженерно-педагогічна академія
вул. Університетська, 16, 61003, м. Харків, Україна*

Дослідження морального виправдання у філософії є багатим і складним зусиллям, що охоплює вивчення конкретних моральних тверджень, різноманіття моральних теорій та ширших міркувань. Метою статті є дослідження деонтології Імануїла Канта та історизму Бенедетто Кроче для поглиблення нашого розуміння морального виправдання та сприяння постійному дискурсу про мораль. У статті стверджується, що поєднання цих перспектив дає тонке розуміння моральних міркувань. Починаючи з вивчення розвитку деонтологічної філософії Імануїла Канта, стаття заглиблюється в основу його переконання, що люди володіють здатністю міркувати і розуміти універсальні моральні закони, що застосовуються в різних ситуаціях. Це дослідження не тільки ретельно вивчає філософські рамки Канта, але й прагне посилити його, включивши історизм Бенедетто Кроче. Інтеграція особливо зосереджена на етико-політичних вимірах Кроче, тим самим пропонуючи більш повну перспективу морального обґрунтування. На наступному етапі статті представлено короткий, але всеосяжний порівняльний аналіз, який протиставляє історизм Кроче деонтології Канта в контексті морального виправдання. У статті робиться висновок, що історизм Кроче та моральне виправдання Канта дають два протилежні погляди на моральні міркування та виправдання. Хоча історизм Кроче підкреслює важливість історичного контексту в розумінні людських дій і переконань, моральне виправдання Канта зосереджується на застосуванні універсальних раціональних принципів. Незважаючи на їх відмінності, обидві перспективи сприяють осмисленню складнощів людської моралі, закликаючи збалансований підхід, який розглядає історичний вплив, розум і універсальні принципи в прийнятті етико-політичних рішень. Взаємодіючи з цими розбіжними перспективами, ми можемо вдосконалювати свої моральні міркування та розвивати глибше розуміння складнощів людської моралі.

Ключові слова: моральне обґрунтування, Кант, Кроче, деонтологія, історизм, прийняття етико-політичних рішень.

Вступ. Питання обґрунтування в моральній філософії багатогранні і охоплюють різні виміри. Один важливий аспект включає в себе вивчення того, як конкретні моральні твердження, такі як твердження про те, що правильно або неправильно, може бути продемонстровано, щоб бути правильним або обґрунтованим. З одного боку, різні моральні теорії пропонують різні підходи до морального обґрунтування, відображаючи різноманітні філософські перспективи. Наприклад, деонтологічні теорії підкреслюють закладені природою дії і чи дотримуються вони моральних правил або обов'язків. З іншого боку, консеквенціалістські теорії зосереджуються на результатах або наслідках дій як основного критерію морального обґрунтування. Етика чесноти зосереджена на характері морального агента і розвитку добродішних рис. Вчені та філософи беруть участь у діалогах, щоб вивчити основи моральних тверджень та критерії виправдання етичних принципів. З іншого боку, вивчення морального обґрунтування виходить за межі окремих теорій, спонукаючи до більш широкого вивчення морального знання. Наприклад, історизм як філософська теорія

стверджує, що всі людські дії, думки та цінності визначаються історичним контекстом та культурними умовами, в яких вони відбуваються.

Дослідження морального виправдання у філософії є багатим і складним зусиллям, що охоплює вивчення конкретних моральних тверджень, різноманіття моральних теорій та ширших міркувань. Мета статті – дослідити деонтологію Канта та історизм Кроче, щоб поглибити наше розуміння морального обґрунтування та сприяти постійному дискурсу про мораль. У статті стверджується, що поєднання цих перспектив дає тонке розуміння моральних міркувань. По-перше, стаття досліджує розвиток Кантом деонтологічної філософії, заснованої на переконанні, що люди можуть міркувати і розуміти універсальні моральні закони, застосовні в будь-яких ситуаціях. Крім того, вона збагачує підхід Канта історизмом Кроче, зокрема етико-політичними вимірами Кроче, нарешті, вона забезпечує короткий порівняльний аналіз історизму Кроче і деонтології Канта з морального обґрунтування. У ній робиться висновок, що акцент Канта на розумі і універсальних принципах протиставляється історизму Кроче, який підкреслює важливість історичного контексту в розумінні людських дій і вірувань. Незважаючи на відмінності, обидві перспективи сприяють осмисленню складнощів людської моралі, закликаючи до збалансованого підходу, який розглядає історичний вплив, розум і універсальні принципи в прийнятті етико-політичних рішень.

Кант і моральне обґрунтування

Кант розробляє деонтологію як етичну основу, орієнтовану на правила та обов'язки. Термін «деонтологія», заснований на грецькому слові «деонт», що означає, що він є обов'язковим, інкапсулює етичні принципи Канта. Розвиток Канта деонтологічної філософії випливає з його віри в здатність людства міркувати і осмислювати універсальні моральні закони, застосовні в усіх ситуаціях. На відміну від різних інших етичних теорій, деонтологія Канта розходиться з консеквіалізмом, не надаючи пріоритетності наслідкам окремих дій. Крім того, особисті емоції, пов'язані з діями, не мають ніякого значення в кантіанській деонтології, враховуючи переконання Канта в тому, що люди не завжди здійснюють раціональний контроль над своїми почуттями. Замість цього фокус полягає в намірі за образами діями. Прихильники деонтології, на думку Канта, оцінюють дії, засновані на тому, що зазвичай вважається морально правильним, незалежно від фактичних наслідків [1].

Кант також класифікує свої деонтологічні переконання на гіпотетичні та категоричні імперативи. Хоча Кант визнає і те, і інше, суть деонтології та більшості його творів зосереджена навколо категоричних імперативів, описаних як моральні та безумовні абсолюти. Категоричний імператив спирається на концепцію розуму, стверджуючи, що моральні дії повинні керуватися раціональними принципами, а не суб'єктивними бажаннями або схильностями. На думку Канта, категоричний імператив служить остаточною перевіркою моральності дії, забезпечуючи орієнтир для оцінки етичності будь-якої конкретної ситуації [2, с. 18].

Кант сформулював категоричний імператив кількома різними способами, але одним з найвідоміших формулювань є принцип універсальності. Цей принцип стверджує, що індивіди повинні діяти тільки згідно з максимою, яка могла б стати універсальним законом. Іншими словами, дія може бути морально виправдана тільки в тому випадку, якщо вона може бути раціонально універсалізована, що означає, що кожен повинен бути в змозі виконати одну і ту ж дію за однакових обставин без протиріччя [2, с. 38]. Іншим аспектом моральної теорії Канта є його акцент на автономії волі. Кант стверджував, що люди мають моральний обов'язок діяти автономно, а це означає, що вони повинні діяти за допомогою власного раціонального вибору, а не зовнішніх впливів або схильностей [2, с. 30].

Ця автономія волі тісно пов'язана з концепцією гідності Канта, притаманної цінності та цінності кожної людини [2, с. 72]. Кант вважав, що дія автономно демонструє повагу до нашої природженої гідності як раціональних істот. Коли люди діють автономно і дотримуються моральних принципів, заснованих на розумі, вони визнають свою здатність робити раціональний вибір і ставляться до себе та інших як до мети в собі, а не як до засобу досягнення мети. Цей добровільний моральний закон є основою морального виправдання Канта в тому, що він є відображенням нашого обов'язку діяти морально і поважати невід'ємну цінність всіх людей.

Однак важливо відзначити, що теорія моралі Канта піддавалася критиці і обговоренню. На думку дослідників [наприклад, 3; 4; 5], Гегель запропонував критику категоричного імперативу Канта, представивши свої заперечення та альтернативні погляди. Критика Гегеля зустрічається в його роботах, зокрема в «Феноменології духу» і «Науці логіки». Ось деякі ключові моменти критики Гегелем категоричного імперативу Канта.

Перш за все, це абстрактна універсальність. Гегель стверджував, що категоричний імператив Канта спирається на абстрактну універсальність, де моральні принципи застосовуються універсально без розгляду конкретного контексту конкретних ситуацій. Гегель вважав, що такі абстрактні і універсальні принципи не можуть охопити багатство і складність реальних моральних ситуацій. По-друге, це порожній формалізм. Гегель критикував моральну філософію Канта як порожній формалізм. Він стверджував, що акцент Канта на формі моральних принципів (універсальності) нехтує змістовним змістом етичного життя. На думку Гегеля, мораль повинна бути закладена в реальному історичному контексті, а акцент Канта на абстрактній формі розводить етику з конкретної реальності людського існування. Крім того, це нехтування соціальним контекстом. Акцент Канта на індивідуальній моральній автономії, на думку Гегеля, нехтує важливістю соціального контексту у формуванні етичного життя. Гегель вважав, що етичні принципи виникають у комунальному контексті, а універсалізація Канта без розгляду соціального виміру призводить до неадекватного розуміння моралі. Крім того, це етичне життя і інститути. Гегель запропонував альтернативний погляд, зосереджений на концепції «етичного життя». Він стверджував, що мораль слід розуміти в контексті соціальних інститутів, культурних практик та історичного розвитку. Гегель вважав, що етичне життя проявляється в інститутах і практиках суспільства, і етичні принципи повинні бути отримані з фактичної практики спільноти. І, нарешті, це діалектичний розвиток. Філософія Гегеля характеризується діалектичним методом, що підкреслює динамічний і розвиваючий характер реальності. На відміну від статичних моральних принципів Канта, Гегель виступав за розуміння моралі, яка розвивається у відповідь на історичні та соціальні зміни. Гегелівська критика категоричного імперативу Канта відображає його ширший філософський проект, підкреслюючи важливість історичного та соціального контексту в розумінні людського існування та етики.

Незважаючи на ці критичні зауваження, ідеї Канта про категоричний імператив і автономність волі забезпечують цінні рамки для морального обґрунтування. Підкреслюючи розум, універсальність і повагу до людської гідності, Кант пропонує переконливий аргумент на користь того, чому певні дії можуть бути морально виправдані. Однак складний характер етичних дилем вимагає залучення колективної мудрості та морального виправдання для забезпечення справедливого та справедливого прийняття рішень. Беручи участь у діалозі, розглядаючи різноманітні історичні перспективи, зокрема етико-політичні виміри Кроче та оцінюючи конкретні обставини, ми можемо вдосконалити наше розуміння та застосування деонтологічних принципів, досягаючи кращого балансу між універсальністю та контекстуалізацією. Зрештою, колективна мудрість і моральне виправдання,

засноване на історичному досвіді, дозволило б нам практикувати деонтологію Канта справедливим, справедливим і чуйним до складності людського досвіду способом.

Збагачення перспективи Канта: історизм Бенедетто Кроче

Щоб зрозуміти історизм Б. Кроче, важливо розглянути історичний контекст, в якому виникли його ідеї. За словами Трьольча, в кінці 19-го і початку 20-го століть Європа пережила зміну інтелектуальних і філософських парадигм. Традиційний позитивізм, який підкреслював науковий та об'єктивний підхід до знання, був оскаржений новими суб'єктивними та цілісними перспективами. В Італії Кроче опинився серед цього інтелектуального бродіння і зробив значний внесок у зростаючу область історизму. Одним з ключових впливів на історизм Б. Кроче був Джамбаттіста Віко, італійський філософ і історик. Віко вважав, що знання будується за допомогою суб'єктивної інтерпретації, а не об'єктивного спостереження, підкреслюючи важливість людської творчості та уяви в розумінні історії. Кроче розширив ідеї Віко, виступаючи за першість досвіду індивіда та інтуїцію в історичному розумінні, відкидаючи детерміновані теорії, які були поширені в той час [6, с. 618–620].

Робота Бенедетто Кроче «Що живе, а що мертво у філософії Гегеля?» критично розглядає і переосмислює філософію Гегеля. Кроче розрізняє «живі» і «мертві» аспекти гегельської думки, намагаючись витягти цінні елементи, критикуючи застарілі або помилкові поняття. Він відкидає абсолютний ідеалізм Гегеля, виступаючи за більш динамічне розуміння реальності, зосередженої на історії та людському досвіді. Кроче критикує жорсткі концептуальні рамки Гегеля, пропонуючи гнучкий філософський підхід, який дозволяє органічний розвиток. Незважаючи на критику, Кроче визнає внесок Гегеля, включивши те, що він вважає живим ядром, у свій філософський ідеалізм, відомий як «абсолютний ідеалізм» або «фактичний ідеалізм». Робота слугує як критичним, так і конструктивним заняттям, відображаючи прихильність Кроче динамічній та історичній філософії, відкидаючи сприймані жорсткі та метафізичні елементи системи Гегеля [7].

Кроче відрізняє себе від Гегеля, стверджуючи свою роль методиста, який бачить історію як життя через думку, де вся історія є сучасною. Відкидаючи відмінність між історичною та систематичною філософією, він розглядає філософію як методологію історії. На відміну від Гегеля, Кроче переосмислює доктрини, підкреслюючи естетичні та окремі елементи історичного розвитку. Він підкреслює безперервне прагнення динамічного духу до прогресу. Хоча обидва демонструють принципівий історизм, Кроче розходить, обмежуючи свою діалектику чистою філософією, виключаючи емпіричні науки. Цей відхід, під впливом позитивізму і реалізму, знаменує собою ключову відмінність від Гегеля, відкидаючи природну філософію і розглядаючи історичний розвиток незалежно від природних процесів [6, с. 620–622; 8, с. 205–206].

Наріжний камінь історичної концепції Кроче полягає в тому, що він називає «другою діалектикою» або емпіричною діалектикою. У той час як перша діалектика звертається до синтезу суперечливих протилежностей, друга фокусується на переході фактичних відмінностей і єдності духу через різні його прояви. У цій другій діалектиці дух рухається своїм прагненням до практичних дій, безперервно прогресуючи через різноманітні прояви та утворення. Цей ритмічний рух підтверджує і виражає єдність духу, постійно диференціюючи естетично сприйнятий первинний досвід і формуючи вторинні життєві союзи, які призводять до нових первинних переживань. Дух, по своїй суті багатогранний, прагне досягти більшого багатства відмінності і єдності, постійно доводячи свій успіх. На відміну від Гегеля, Кроче відкидає логічне і телеологічне виведення універсальної історії, підкреслюючи абсурдність філософії історії, що шукає таких висновків [6, с. 624–626].

На думку Кроче, історії не вистачає окремого початку або кінця, і її ритм досягається в кожній точці інтересу з точки зору кожного спостерігача. Поділ історії на періоди

є конструкцією, залежною від сприйняття спостерігачем і обґрунтованою позицією спостерігача. Основна рушійна сила корениться в загальній сутності духу, з якого виходять економічні, наукові та етичні розробки. З точки зору Кроче, немає конфлікту з об'єктами і закономірностями, оскільки вони природно випливають з сутності духу, і немає періодів занепаду, які будуть замінені розпадом і відродженням. Кроче спростовує поняття універсальної історії, але представляє етико-політичні рамки європейського становлення, розглядаючи його крізь призму різних історичних періодів. Загальною ниткою, що пов'язує різні епохи, є еволюція людства, починаючи з античності, де людство звільнилося від міфології, просуваючись через Просвітництво, яке надало автономію в рамках раціонального ідеалу прогресу. Романтична епоха ще більше посилює автономію людини, перетворюючи концепцію прогресу в ідею розвитку, викоринюючи дуалізм між розумом і історією. Позитивістський реалізм потім звільняє світ від певних уявлень, що нагадують християнський дуалізм, спрямовуючи науку до практичних застосувань та соціології. У сучасній свідомості відбувається відділення розвитку від еволюції, що звільняється від натуралізму і зосереджується на особистості в межах сфери радикальної іманентності. Ця структура забезпечує тонке розуміння європейської формації та її етико-політичних аспектів у різні історичні періоди [6; 8; 9].

Історицизм Кроче підкреслює важливість розуміння моральних норм через призму історії як дії. Він стверджує, що осмислення систем моральної цінності вимагає розгляду історичного контексту, в якому вони виникли. На думку Пітерса, Кроче розглядає філософію як «методологію історії», що формулює історизм як універсальний принцип, застосовний до всіх думок і дій індивіда. Ця перспектива підкреслює триваючу діалектику проблем і рішень в історії, зображуючи її як безперервний процес, де минулі події представляють вирішення конкретних проблем. Книга Кроче «Історія як думка та дія» зображує історію як думку та дію, зосереджуючись на розміркуваннях над проблемами та рішеннями, які адресовані сучасним викликам [9, с. 315].

Крім того, Кроче стверджував, що моральні норми змінюються з часом, оскільки суспільства розвиваються, щоб адаптуватися до нових обставин. Пітерс припустив, що неясність середньовіччя стала позитивною, коли історики досліджували її внесок у духовні вирази, мови та суспільні свободи. Аналогічно, сприйняття «занепаду Риму» змінилося, коли історики зрозуміли виклики, з якими зіткнулася імперія з появою християнства. Ці приклади підкреслюють важливість пошуку правильної позиції для реконструкції минулих ідеалів. Історичне розуміння включає суперечливу взаємодію між минулими та сучасними ідеалами, що потенційно призводить до зміни перспективи. Наприклад, засудження жорстокості Чингісхана з цивілізованої точки зору може змінитися, оцінюючи його організаційну майстерність з військової точки зору. Це підкреслює динамічний характер історичної інтерпретації та необхідність нюансованих перспектив для реконструкції та оцінки ідеалів минулого [9, с. 316].

Крім того, історизм Кроче пропонує нюансований підхід до морального судження, виступаючи проти жорстких принципів. Він підкреслює розуміння історичних та культурних контекстів при оцінці моральних дій, підкреслюючи важливість емпатії та цінуючи людські складності. Спілкуючись з сучасниками, включаючи Майнеке і Трьольча, які визнали «іраціональне» в історії, Кроче відрізняється тим, що відкидає різкий поділ між емоціями і думкою. Він стверджує, що історична «іраціональність» краще розуміється при розгляді того, як люди орієнтуються і долають бажання через думку дотримуватися своїх ідеалів. По суті, Кроче перешкоджає ізоляції «іраціонального» як єдиного фактора в історії, закликаючи до вивчення взаємодії між раціональністю та іраціональним як проблемою [9, с. 315].

Критики Кроче, як зазначає Пітерс, часто неявно пов'язували історизм Кроче як з епістемологічним, так і моральним релятивізмом (Коллінгвуд, Мандельбаум, Нокс, Вайт). Так, наприклад, Ісаї Берлін у статті 1952 року дистанціювався від Кроче і Коллінгвуда, критикуючи їх за те, що вони не сприймають матеріалізм серйозно і звинувачуючи їх у тому, що вони знаходяться поза інтелектуальними новаторами. Стенфордська філософська енциклопедія навіть вважала філософію історії Кроче недостойною обговорення, описуючи його як «падаючу зірку», вказуючи на те, що «історія як думка і як дія» зіткнулася з постійним нехтуванням у певних інтелектуальних колах [9, р. 318–319]. Однак прихильники Кроче стверджують, що його підхід пропонує нюансоване розуміння моральних норм, визнаючи тонкощі людського досвіду та різноманітних моральних переконань. Петерс, наприклад, припускає, що у Кроче історична думка сама по собі є наслідком минулого, і історики займаються реконструкцією, а не будівництвом минулого у своїх наративах. Ці реконструкції спрямовані не на наївне зображення минулого, а на розуміння поточних проблем з історичної точки зору [9, с. 320]. Як зазначив Ернест Мей, «Звичайно, ідеї Кроче не стосуються всієї практики історії. Корисні компіляції можуть бути зроблені людьми без уяви, і потреба в грамотній стипендії залишається. Крім того, не кожен дослідник є філософом, але доктрина Кроче видаляє історію з меж чистих досліджень і виводить її на сонячне світло уяви і думки. Це, не відмовляючись від досягнень критичної науки, дозволило б історикам наблизитися до своєї роботи як художників, тим самим додавши до їх розуміння і синтетичної влади» [10, с. 94].

На закінчення, історизм Бенедетто Кроче постає як складна і тонка структура, глибоко вкорінена в інтелектуальному середовищі Європи кінця 19-го і початку 20-го століття. Розташовані серед мінливих парадигм, що кидають виклик традиційному позитивізму, ідеї Кроче формуються його взаємодією з такими фігурами, як Віко, і відмінним відходом від гегелівських доктрин. Його акцент на динамічному дусі, відмову від універсальної історії та наполягання на методології історії як філософії відрізняє його. Історична концепція Кроче, зокрема друга діалектика та його етико-політичні рамки, пропонує унікальну призму для розуміння безперервної еволюції людства. Однак історизм Кроче не був захищений від критики. Недоброзичливці стверджують, що його історизм може призвести до релятивізму, підриваючи ідею фіксованих і універсальних моральних норм. Критика Ісаї Берліна, що вплинула на сприйняття англосовієтського світу, сприяла нехтуванню філософією історії Кроче в певних інтелектуальних колах. Незважаючи на це, прихильники стверджують, що підхід Кроче забезпечує тонке розуміння моральних норм, оцінюючи складності людського досвіду. Хоча тривають дебати про наслідки історизму Кроче, його робота «Історія як думка і дія» залишається значним внеском, закликаючи до збалансованого розгляду історичного контексту та моральних суджень. Постійний діалог навколо ідей Кроче відображає тривалу актуальність і складність його історичистських рамок у вивченні історії, філософії та етики.

Порівняльний аналіз історизму Кроче та деонтології Канта щодо морального обґрунтування

Моральна філософія вже давно є сферою різноманітних перспектив і теорій, які прагнуть забезпечити основу для етичних міркувань і прийняття рішень. Деонтологічна етика Іммануїла Канта та історичистський підхід Бенедетто Кроче є двома визначними, але окремими філософськими рамками. Деонтологічна етика Іммануїла Канта, викладена в таких роботах, як «Основа метафізики моралі», зосереджується на концепції обов'язку та категоричному імперативі. Кант стверджує, що моральні дії визначаються раціональними принципами і універсальними законами. За його словами, індивіди повинні діяти так, щоб

їхні дії можна було послідовно бачити як універсальний закон без протиріччя. Моральна цінність дії, для Канта, походить не від її наслідків, а від наміру і дотримання моральних принципів. У деонтології Канта автономія раціонального агента є фундаментальною. Люди, як раціональні істоти, мають властиву їм гідність, а мораль заснована на раціональній здатності визнавати і діяти відповідно до універсальних моральних законів. Обов'язок, для Канта, не залежить від особистих бажань або цілей, але виникає з раціональних принципів, які застосовуються повсюдно.

Бенедетто Кроче звернувся до етики через історичистську призму. Його філософія, викладена в роботах на кшталт «Що живе, а що мертво у філософії Гегеля», і «Історія як думка і дія» підкреслює історичну і контекстуальну природу моральних суджень. Кроче відкидає фіксовані апіорні моральні принципи і стверджує, що етичні цінності є динамічними і формуються історичними та культурними контекстами. Згідно Кроче, мораль розвивається, коли суспільства прогресують, і етичні судження повинні бути зрозумілі щодо історичного та культурного середовища. Не існує позачасової, абсолютної моральної істини, а лише безперервний процес історичного розвитку, який формує етичні принципи. Для Кроче розуміння історичного контексту має вирішальне значення для морального обґрунтування.

Хоча Кант і Кроче розглядають питання морального виправдання, вони значно розходяться у своїх підходах. Деонтологія Канта спирається на універсальні та раціональні принципи, підкреслюючи властиву цінність індивідів та автономію раціонального агента. Обов'язок, на думку Канта, є об'єктивним і незмінним поняттям, яке виходить за межі історичних і культурних варіацій. На відміну від цього, історизм Кроче кидає виклик поняттю фіксованих моральних принципів, стверджуючи, що етичні цінності залежать від історичних та культурних обставин. Моральне виправдання, для Кроче, вимагає розуміння контексту, в якому відбуваються дії. Етика, на його думку, є продуктом історичного розвитку, а не набором позачасових принципів.

Деонтологія Канта отримала високу оцінку за акцент на властивій гідності індивідів і універсальності моральних принципів. Однак критики стверджують, що його жорстке застосування категоричного імперативу може призвести до морального абсолютизму і не враховувати складність реальних ситуацій [наприклад, 3; 4; 5].

Історизм Кроче, визнаючи важливість контексту, зіткнувся з критикою за потенційну релятивізацію моралі та підрив ідеї об'єктивних етичних стандартів. Проблема полягає у визначенні того, чи можуть етичні рамки, які залежать від історичних обставин, забезпечити надійну основу для морального виправдання. Однак прихильники намагаються захистити Кроче від звинувачень у релятивізмі, підкреслюючи, що сама історична думка для Кроче є наслідками минулого, і історики займаються реконструкцією, а не конструюванням минулого у своїх наративах. Ці реконструкції спрямовані не на наївне зображення минулого, а на розуміння та збагачення поточних проблем з історичної точки зору [9; 10].

Розглянемо моральне судження щодо історичних справ через лінзи категоричного імперативу Канта та історизму Бенедетто Кроче. Перший випадок: російська революція 1917–1921 років.

Категоричний імператив Канта: на думку Канта, категоричний імператив – це універсальний моральний принцип, який вимагає, щоб індивіди діяли лише відповідно до максимумів, які можна було б бажати як універсальний закон без протиріччя. Оцінюючи російську революцію, можна подумати, чи можна послідовно застосовувати принципи чи максими, що лежать в основі дій революціонерів.

1. *Універсальність*: якби дії, вжиті під час російської революції, такі як повалення існуючого суспільного і політичного порядку, були б універсалізовані, чи призвело б це до

протириччя? Кант, ймовірно, ставить під сумнів, чи можна послідовно виправдати застосовувані методи, включаючи насильство і придушення, якщо застосовувати їх повсюдно. Застосування сили і придушення інакомислення може викликати моральні побоювання з кантіанської точки зору.

2. Повага до людей: Кант також підкреслює важливість ставлення до людей як до мети в собі, поважаючи їх автономію і гідність. Оцінка російської революції в цьому світлі буде включати в себе вивчення того, чи використовуються засоби з повагою до автономії і гідності окремих осіб або вони інструменталізували людей заради певної ідеології або мети.

3. Автономне прийняття рішень: Кантіанська деонтологія цінує автономне прийняття рішень на основі раціональних моральних принципів. Лідери або групи, які поважають автономію осіб і приймають рішення, засновані на моральних принципах, будуть розглядатися прихильно. Однак, якщо б дії здійснювалися без урахування автономії і прав окремих осіб, особливо якщо це передбачало примус або придушення, кантіанська етика засуджувала б таку поведінку.

Історизм Бенедетто Кроче підкреслює важливість історичного контексту та ідеї, що історія є живим процесом, що розвивається. Застосовуючи історизм Кроче до російської революції:

1. Контекстуальне розуміння: Кроче буде виступати за тонке розуміння історичного контексту навколо російської революції. Це передбачає розгляд соціально-економічних умов, політичних структур і культурних факторів, які вплинули на дії революціонерів. Історичні дії, на думку Кроче, необхідно розуміти в їх конкретному контексті.

2. Моральне судження в історичній прогресії: історизм Кроче застерігав би від нав'язування сучасних моральних стандартів історичним подіям. Російська революція, розглянута через призму Кроче, може бути оцінена з точки зору її ролі в історичному прогресі суспільств. Його можна розглядати як відповідь на конкретні історичні умови, його моральний характер розуміється в контексті історії, що розвивається.

Резюме: з кантіанської точки зору, дії революції розглядаються з точки зору універсальності, ставлячи під сумнів те, чи можуть використовуватися методи, такі як насильство і придушення, бути виправдані повсюдно без протириччя. Акцент Канта на повазі до людей як до мети в собі викликає занепокоєння щодо того, чи використовуються засоби поважної автономії та гідності. Автономне прийняття рішень, засноване на раціональних моральних принципах, цінується в кантіанській етиці. З іншого боку, історизм Бенедетто Кроче підкреслює розуміння історичних подій в їх конкретному контексті. Кроче виступає за тонке розуміння соціально-економічних, політичних і культурних факторів, що впливають на дії революціонерів. Він застерігає від нав'язування сучасних моральних стандартів історичним подіям і пропонує оцінити моральний характер революції в контексті історії, що розвивається. Таким чином, кантіанська етика ретельно вивчає універсальність і повагу до автономії індивідів, тоді як історизм Кроче закликає до контекстуального розуміння історичних подій і застерігає від застосування сучасних моральних стандартів заднім числом.

Другий кейс: Українська революція 2013–2014 років.

Категоричний імператив Канта:

1. Універсальність: принцип універсальності Канта вимагає оцінки того, чи можна послідовно застосовувати дії під час Української революції як універсальний закон без суперечностей. Наприклад, вимога демократичних прав і опору корупції може відповідати принципам справедливості та людської гідності. Однак застосування насильства або придушення може викликати моральні проблеми, якщо це не є очевидним необхідним для самозахисту або захисту основних прав.

2. *Повага до людини*: оцінка української революції в цьому світлі передбачала б вивчення того, чи застосовувані засоби поважають автономію та гідність людей. Дії, спрямовані на забезпечення демократичних прав і свобод, можуть відповідати кантіанським принципам, тоді як зловживання владою або порушення прав людини можуть бути морально проблематичними.

3. *Автономне прийняття рішень*: Кантіанська деонтологія цінує автономне прийняття рішень на основі раціональних моральних принципів. Протестуючі, які виступають за демократичні цінності та права людини, керовані раціональним прагненням до політичних змін, будуть розглядатися прихильно. Аналогічно, лідери, які поважають автономію народу і приймають рішення, засновані на моральних принципах, будуть відповідати кантіанській етиці.

Історизм Бенедетто Кроче:

1. *Контекстуальне розуміння*: історизм Кроче заохочує розуміння української революції в її історичному контексті. Слід враховувати суспільно-політичні умови, історичні образи та прагнення українського народу. Це включає в себе міркування про історичні відносини з Росією, економічні фактори та політичне середовище, яке передувало подіям.

2. *Моральне судження в історичній прогресії*: перспектива Кроче застерігає від нав'язування сучасних моральних стандартів історичним подіям. Українську революцію можна розглядати як відповідь на конкретні історичні умови, включаючи занепокоєння щодо корупції, політичних репресій та прагнення до самовизначення. Історизм Кроче розглядав події як частину історичного нарративу, що розвивається, з моральними судженнями, загартованими розумінням обставин.

Оцінюючи моральні виміри української революції 2013–2014 років, категоричний імператив Канта та історизм Кроче пропонують різні перспективи. Категоричний імператив Канта зосереджується на універсальності, ставлячи під сумнів, чи можна застосовувати дії революції повсюдно без суперечностей. Демократичні права та опір корупції узгоджуються з принципами справедливості, але застосування насильства викликає занепокоєння. Кантіанська етика наголошує на повазі до індивідів як до мети в собі, вимагаючи вивчення того, чи поважали засоби, використані під час революції, автономію і гідність. Автономне прийняття рішень, засноване на раціональних моральних принципах, цінується в кантіанській деонтології. Історизм Кроче підкреслює контекстуальне розуміння, закликаючи до аналізу революції в її історичному контексті. Це передбачає розгляд суспільно-політичних умов, історичних образ і прагнень українського народу. Підхід Кроче застерігає від нав'язування історичних подій сучасним моральним стандартам, припускаючи, що революцію слід розглядати як відповідь на конкретні історичні умови, включаючи занепокоєння щодо корупції та політичних репресій. Історизм Кроче розглядає події як частину історичного нарративу, що розвивається, з моральними судженнями, загартованими розумінням обставин. Таким чином, кантіанська етика зосереджується на універсальності, повазі до людей та автономному прийнятті рішень, тоді як історизм Кроче підкреслює контекстуальне розуміння та застереження проти застосування сучасних моральних стандартів до історичних подій при оцінці української революції 2013–2014 років.

На закінчення, історизм Кроче і моральне виправдання Канта дають два протилежні погляди на моральні міркування і виправдання. Хоча історизм Кроче підкреслює важливість історичного контексту в розумінні людських дій і переконань, моральне виправдання Канта зосереджується на застосуванні універсальних раціональних принципів. Незважаючи на їх відмінності, обидві точки зору сприяють нашому розумінню моралі, підкреслюючи взаємодію між історичним контекстом, розумом та універсальними принципами у формуванні етичних переконань та дій. Взаємодіючи з цими розбіжними перспективами,

ми можемо вдосконалювати свої моральні міркування та розвивати глибше розуміння складнощів людської моралі. Застосування кантіанських деонтологічних моральних міркувань до історичних політичних справ, таких як російська революція 1917–1921 років та українська революція 2013–2014 років, передбачає оцінку дій, заснованих на універсальності, повазі прав особистості та автономному прийнятті рішень. Результати залежать від конкретних дій та мотивацій залучених сторін, що ілюструє тонке застосування кантівських принципів до складних історичних подій. В обох сценаріях необхідність реконструкції історичних подій підкреслює проблеми застосування моральних теорій до складних реальних ситуацій. Динамічна взаємодія історичного контексту, індивідуальних дій та етичних принципів підкреслює тонкощі морального мислення, закликаючи продуманий та контекстно-чутливий підхід до етичної оцінки в історичному та політичному контекстах.

Висновок. Стаття заглиблюється у багатогранну сферу морального виправдання у філософії, досліджуючи різноманітність моральних тверджень, етичних теорій та ширших міркувань. Основна увага приділяється примиренню деонтології Канта та історизму Кроче на етико-політичних вимірах, щоб поглибити розуміння морального виправдання. Хоча історизм Кроче підкреслює важливість історичного контексту в розумінні людських дій і переконань, моральне виправдання Канта зосереджується на застосуванні універсальних раціональних принципів. У статті стверджується, що поєднання цих перспектив дає тонке розуміння моральних міркувань. Незважаючи на їх відмінності, обидві точки зору сприяють нашому розумінню моралі, підкреслюючи взаємодію між історичним контекстом, розумом та універсальними принципами у формуванні етичних переконань та дій. Взаємодіючи з цими розбіжними перспективами, ми можемо вдосконалювати свої моральні міркування та розвивати глибше розуміння складнощів людської моралі.

Список використаної літератури

1. Misselbrook D. Duty, Kant, and deontology. *Br J Gen Pract.* 2013. Apr; 63 (609): 211. DOI: <https://doi.org/10.3399/bjgp13X665422>
2. Kant I. *Critique of Practical Reason*, Cambridge University Press. United Kingdom, 2015. 141 p.
3. Hoy, David Couzens. Hegel's Critique of Kantian Morality, *History of Philosophy Quarterly* 6. 1989. № 2. P. 207–232.
4. Geiger I. *The Founding Act of Modern Ethical Life: Hegel's Critique of Kant's Moral and Political Philosophy*, Stanford University Press. 2007. 173 p.
5. Stern R. On Hegel's Critique of Kant's Ethics Beyond the Empty Formalism Objection, *Hegel's Philosophy of Right: Essays on Ethics, Politics, and Law*, First Edition. Edited by Thom Brooks. Blackwell Publishing Ltd. 2012 URL: <https://faculty.www.umb.edu/steven.levine/Courses/Hegel/Stern,%20Hegel's%20Critique%20of%20Kant.pdf>
6. Troeltsch E *Der Historismus und Seine Probleme*, Vol. 1: *Das Logische Problem der Geschichtsphilosophie*, Tübingen Verlag von J. C. B. Mohr (Paul Siebeck), 1922. 778 p.
7. Croce B. *What is Living and what is Dead of the Philosophy of Hegel*, Macsimilian and Co., Limited st. Martin's Street, London, 1915. 218 p.
8. Ainslie, D Benedetto Croce's "Historiography", *Proceedings of the Aristotelian Society*, 1921–1922, New Series, Vol. 22. P. 205–214.
9. Peters R. The Spinning Silkworm: Benedetto Croce's History as the Story of Liberty, *Journal of the Philosophy of History* 15. 2021. P. 305–322 DOI: <https://doi.org/10.1163/18722636-12341463>.
10. May Ernest R. Croce and the Practice of History, *Social Science*. April 1952. Vol. 27, No. 2. P. 90–93.

MORAL JUSTIFICATION: KANT'S DEONTOLOGY AND CROCE'S HISTORICISM

Nataliia Volovchuk

*Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy
Universitetskaya str., 16, 61003, Kharkiv, Ukraine*

The exploration of moral justification in philosophy is a rich and intricate endeavor, encompassing the examination of specific moral claims, the diversity of moral theories, and broader considerations. The article aims to cope with Kant's deontology and Croce's Historicism to deepen our understanding of moral justification and contribute to the ongoing discourse on morality. The article argues that combining these perspectives provides a nuanced understanding of moral reasoning. Commencing with an examination of Immanuel Kant's development of deontological philosophy, the article delves into the foundation of his conviction that humans possess the ability to reason and grasp universal moral laws applicable across diverse situations. This exploration not only scrutinizes Kant's philosophical framework but also seeks to enhance it by incorporating Benedetto Croce's Historicism. The integration is particularly focused on Croce's ethical-political dimensions, thereby offering a more comprehensive perspective on moral justification. In the subsequent phase of the article, a brief yet comprehensive comparative analysis is presented, juxtaposing Croce's historicism against Kant's deontology in the context of moral justification. The article concludes that Croce's historicism and Kant's moral justification provide two contrasting perspectives on moral reasoning and justification. While Croce's historicism emphasizes the importance of historical context in understanding human actions and beliefs, Kant's moral justification focuses on the application of universal rational principles. Despite their differences, both perspectives contribute to comprehending the complexities of human morality, urging a balanced approach that considers historical influence, reason, and universal principles in ethical-political decision-making. By engaging with these divergent perspectives, we can refine our moral reasoning and cultivate a deeper appreciation for the complexities of human morality.

Key words: moral justification, Kant, Croce, deontology, historicism, ethical-political decision-making.